

De das is een marterachtige, dat is op deze foto goed te zien. beeld Aaldrik Pot

De voorpoot van een das is bedoeld om te graven. beeld Jaap Mulder

Frans van Bommel bij een dassentunnel. beeld RD

't Gaat goed met de das

tekst Gerco Verdouw
beeld iStock

De das lijkt qua kleuren wel wat op een panda: witte neus en zwart rondom de ogen. De troetelpanda is echter overbekend, en het nachtdier de das relatief onbekend. Om daar wat aan te doen, riepen de Zoogdierverseniging en vereniging Das & Boom 2015 uit tot het Jaar van de Das.

Het is druk op de provinciale weg N224 tussen Ede en Arnhem. Auto's zoeven met behoorlijke snelheid over de asfaltweg door de Ginkelse Heide. Dat verkeer was en is een grote vijand van de das. Het was een van de oorzaken waardoor de Nederlandse populatie in 1980 gekrompen was naar zo'n 1200 stuks.

Om te laten zien wat daaraan gedaan is, parkeert ecoloog Frans van Bommel zijn Land Rover in de grasberm van de N224. Aan beide zijden van de weg staat een raster: aan de linkerkant een hoog hekwerk om edelherten te weren uit de agrarische enclave De Ginkel, aan de rechterkant een lager raster om onder andere dassen te verhinderen de weg op te lopen.

Van Bommel loopt naar een klein bosje aan de rechterkant van de weg. Vanuit het weiland zijn al duidelijk wildsporen te zien het bosje in. De sporen gaan naar een buis die vlak bij het raster uit de grond steekt. „Dassen maken elke nacht gebruik van deze onderdoorgang”, zegt Van Bommel. „In mei hebben we een cameraval opgesteld. Dat is een camera die foto's maakt zodra hij beweging constateert. Elke nacht maakte het toestel

tientallen foto's van passerende dassen.”

De marterachtigen willen de N224 passeren omdat er in de agrarische enclave een dassenburcht ligt, terwijl er aan de andere kant juist veel voedsel te vinden is. „Het hoofdvoedsel van de dassen zijn regenwormen. En die zijn in dit weiland makkelijker te vinden dan in het bouwland van De Ginkel”, legt Van Bommel uit.

Een enkele keer komt er toch een das op de provinciale weg terecht. De ecoloog laat een zogeheten terugkeerluik zien in het raster. „Kijk, een das duwt dan met zijn snuit tegen deze klep. Die gaat heel makkelijk open en daardoor kan de das weer ontsnappen.”

Toch zijn er in de buurt van de faunatunnel afgelopen jaar twee dassen doodgereden. „In opdracht van de gemeente Ede onderzoek ik wat de oorzaken daarvan zijn en hoe we het systeem zodanig kunnen verbeteren dat het niet meer gebeurt.”

Sinds de jaren negentig is er stevig ingezet om de dassenpopulatie te herstellen: barrières zijn opgeheven, verweerde dassen werden opgevangen en elders weer uitgezet, en dassenburchten werden beschermd. In de eerste helft van de vorige eeuw was dat wel anders. Het dier werd fel bestreden omdat het voor landbouwschade zou zorgen. Behalve regenwormen lust de das namelijk erg graag maïs. Een volwassen mannetjesdas kan wel 1 meter lang zijn, 17 kilo wegen en 1 kilo maïs per nacht eten. Geen wonder dat een boer niet blij is met een groepje dassen in zijn maïsveld.

„Tegenwoordig kunnen agrariërs schade door dassen voor 100 procent vergoed krijgen door het Faunafonds”, zegt Van Bommel. „Omdat dassen nogal honkvast zijn, is de kans groot dat de agrariër op dezelfde plek jaarlijks dezelfde overlast ervaart. Daarom

zijn er zogeheten dassenovereenkomsten gesloten, waarbij het Faunafonds aan de getroffen boer vijf jaar lang de schade vergoedt. Daarna wordt de situatie opnieuw getaxeerd.”

Samen met de verkeersmaatregelen zorgde de verminderde vervolging ervoor dat de populatie dassen vanaf de jaren 80 weer groeide. Van zo'n 1200 exemplaren op het dieptepunt naar tussen de 5000 en 6000 dassen nu. Een exact aantal ontbreekt omdat het lastig is om het schuwe nachtdier te ontdekken. Wel is te zien hoeveel dassenburchten er zijn. Die worden dit jaar in het kader van het Jaar van de Das in kaart gebracht door de diverse dassenwerkgroepen in Nederland. Volgend

jaar worden de resultaten op een speciaal dassensymposium gepresenteerd. Deze week is er bovendien een boek verschenen over de das, waar Van Bommel zelf aan meegewerkt heeft.

De ecoloog vindt al die aandacht voor de das heel goed. „Het zorgt voor een stukje bewustwording. Mensen horen of lezen wel dat er faunatunnels worden aangelegd, maar omdat de das een nachtdier is, zien ze niet hoe intensief die tunnels soms gebruikt worden, ook door dieren zoals bunzings, marters, vossen, egels en muizen. Toen het laatste stukje van de A30 bij Ede is aangelegd, zijn er acht faunatunnels in aangebracht

en is de weg helemaal omraasterd. Er zijn daar ook geen dassen meer doodgereden.”

Waar de ecoloog nog niet tevreden over is, is het onderhoud van de faunatunnels. In het deze week verschenen boek

„De das” staat een foto van een dassentunnel die onder water staat. „Ook gebeurt het nogal eens dat tunnels en terugkeerluiken beschadigd raken bij het maaien van de bermen. Daar zouden sommige wegbeheerders nog wel iets scherper op mogen zijn.”

De das, Frans van Bommel, Stefan Vreugdenhil en Maurice La Hays, KNNV Uitgeverij, Zeist, 2015; ISBN 978 90 5011 5360; 135 blz.; € 24,95.

Een volwassen das kan wel een meter lang zijn

Beschermde status

De das heeft een beschermde status. Daar moeten overheden bij bouwplannen terdege rekening mee houden. Een paar voorbeelden:

- augustus 2014: Voetbalvereniging FC Horst in Ermelo wil twee extra voetbalvelden aanleggen, maar de beoogde locatie is onderdeel van een territorium. De gemeente eist dat er eerst natuurcompensatie plaatsvindt, zodat het leefgebied van de dassen niet wordt verkleind.
- januari 2011: Deskundigen van Alterra vangen vier dassen naast de Edeese woonwijk Kernhem. Op die plaats moeten nieuwbouwwoningen komen. De dassen verhuizen naar landgoed Slangenburg in de Achterhoek. De verhuizing, alle onderzoekskosten en ambtelijke uren kosten bij elkaar zo'n 3 ton.
- 2008: Plannen voor een nieuw zorgcentrum bij het landgoed Beukenburg nabij Groenekan gaan niet door nadat er tientallen bezwaren zijn binnengekomen. Onder andere omdat er een dassenpopulatie in het gebied aanwezig is.

beleving Verstild

tekst en beeld Christien Mouw

Wat is er mooier dan een wandeling door een verstild bos nadat de storm is uitgeraasd. Wanneer de felle rukwind ook het laatste blad van de bomen heeft gejaagd, en uiteindelijk gaat liggen, ja, dan lijkt de natuur tot zwijgen te zijn gebracht. Bladstil is het buiten. De sparrenbomen staan roerloos te dromen onder een grijze hemel waaruit af en toe wat lichte motregen naar beneden daalt. Zilveren druppeltjes glimmen als parels aan de winterknoppen en aan de twijgjes van de berkenbomen, wier lichte takjes, o zo fragiel, bij ieder zuchtje wind in beweging worden gebracht. In de mist en in de nevel verstillen ook de geluiden. Zelfs het klingelen van een schapenbel lijkt van heel ver te komen. De schapen, die in volkomen harmonie en saamhorigheid meegaan in het ritme van de natuur, hebben geen haast en laten zich niet opdrijven. De drachtige moederlijven bereiden zich in alle rust voor op hetgeen komen gaat. Zwijzaam, maar in het volste vertrouwen, volgen de schapen de herder naar de veilige schaapskooi.

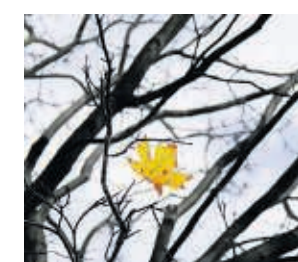
In de verstilling van de natuur komt ook een menshart tot rust. We horen door de schepping heen de stem van de Schepper spreken. Wanneer wij ons daarvoor openstellen, aanschouwen wij de wonderen groot en klein en luisteren wij met verwondering naar het gezang van de vogels om ons heen.

detail Littekens

tekst Janneke van Reenen
beeld iStock

Veel blad zit er inmiddels niet meer aan de bomen. Hoog tijd om eens te kijken naar de littekens. Wannéer blade- ren vallen, is vooral een kwestie van hormonen – gereguleerd door dag- lengte en temperatuur. Die hormonen sporen de boom aan om tussen tak en bladsteel een kurk- laagje te vormen. Dat is niet alleen een zwakke plek waar een forse rukwind wel raad mee weet, maar meteen een pleister op de wond. Op elke boomtak zijn daar wel sporen van te ontdekken. Het karak-

teristiekst zijn ze bij de paardenkastanje. Daar heeft het kurk- laagje de vorm van een hoefijzer. De littekens van de vaat- bundels voor vochttrans- port doen denken aan de nagels waarmee zo'n ijzer wordt vastgezet. Als de herfststorm het laat afweten? Dan bezwijkt het blad vroeg of laat onder zijn eigen gewicht.